

חדא עדות ומייל בה דין בטלה מקלטה בטלה כולה לא מהניא מה דיכולה עדותן להתחלק, כי אם דהכל הולך לפי מה שהעידו, בין להתבטל ובין להקיים, ועל כן גם הכא כיון דעדותן היתה שהיא מתנה לשניהם ביחד איכא הא ככלל בעדותן דהויא חדא מתנה ומדא עדות, ממילא אית דין בטלה מקלטה בטלה כולה, ועדות הקרוב מבטלה גם עדות הרחוק, ובטלה כל העדות והשטר, ונתבטלה כל ההקנאה והמתנה. ולפי' הרי ניחא מה דבטלה הכא העדות כולה, דלא נאמר דין פלגינן דיבורא רק כמו החס בפלוגי דבעני לר' זנוי, דבדינא הרי כל אחד חייב בפ' וממילא דבעיקר העדות הויין ג' שתי עדות של חיוב, על כל אחד בפ' ורק דנכללו יחד בחד מעשה ומדא הגדה, ובזה הוא דפלגינן דיבורא, ואין עדות אחת מבטלה עדות השניה, משא"כ הכא דהויא זכיה אחת לשניהם, ואין אחד זוכה בלא חבריו, דלפ' הא הויא זאת חדא עדות גם בעיקר דין עדותן, כיון דאחד בלא חבריו הוי חזי דבר וחזי עדות, ובכה"ג שפיר מבטלה העדות כולה, ולא משלגינן רק דיבורא, אבל עדות לא משלגינן, וכל שהיא עדות אחת בטלה כולה, דוכו עיקר הדין דעדות שבטלה מקלטה בטלה כולה, וניחא דעת הרמב"ם שפסק כר"י דכירושלמי, כיון דאין זה סותר לדין פלגינן דיבורא, וכמש"כ.

פי"ב הל"ב נהרג זה שהעידו עליו ואח"כ החמו אינן נהרגין וכו' אבל אם לקה זה שהעידו עליו לוקין עכ"ל, והראב"ד השיג ע"ז וכתב שלא כן הוא, וביאר ככ"ז כוננו דס"ל דמלקות שוב למיתה ונס במלקות אחרינן כאשר זמס ולא כאשר עשה, ובאמת ל"ע, דהרי גם חיובא דעדים זוממין במלקות הא הוי מהך קרא דכאשר זמס לעשות, ומאחר דדרשינן כאשר זמס לעשות ולא עשה, איכא מהיכי מיתי נחייב במלקות גם בעשה, ועיין בתוס' ב"ק דף ד' שכתבו לפנין ממון דמייבין גם בעשה, או משום דבממון שונשין מן הדין או משום דממון איטי' בחזרה, אשר כ"ז לא שייך במלקות, וז"ל הרמב"ם שם וכן אם ילא הממון מיר זה ליד זה בעדותן חוזר לבטליו ומשלמין לו עכ"ל, אשר זה שכתב הכא הך דינא דהממון חוזר הוא כפי הנראה טעמא דאפשר בחזרה, ומשמע דאלא"ה הוה אמרינן גם גבי ממון הך דרשא דזמס ולא עשה, וז"ע מ"ש דבמלקות ס"ל להרמב"ם דמייבין גם בעשה.

והנראה לומר, דהרי מצינו גבי מלקות דבעינן דוקא שילקה בפני ב"ד, וכדכתיב בקרא והפילו השופט והכה לפניו, וכן הוא לשון הרמב"ם בפט"ז מה' סנהדרין הלכה ב' מלקין בזה"ז ב"מ מן התורה בפני שלשה סמוכין, ולישנא דבפני שלשה משמע דכולל גם זאת שהמלקות חיה' בפניהם דוקא, וכל עיקרה של מלקות קיומה הוא רק בפני ב"ד, ובדק"ל דגם בכפיתיה לחוד וברח מיפטר מקרא דונקלה אחיך לעיניך, וזה הרי פשיטא דלא שייך רק בב"ד, וכדין ונקלה כן דין של ענס המלקות, דמרווייכו חדא מילתא היא, וקרא דונקלה קאי גם על ענס המלקות, וכדדרשינן כיון שלקה הרי הוא כאחיה, וסדר המלקות מבואר במכות דף כ"ג דאחד מהדיינין קורא והשני מונה והשלישי אומר הכהו, והיינו משום דהמלקות היא בפני ב"ד, ואם הלוקהו שלא בפני ב"ד אין זה מלקות כלל ולא מיפטר בהכי, ומנהי"כ דוהפילו השופט והכה לפניו, וכמש"כ. ולפי' נראה, דבשחזמו העדים ואינלא מילתא דלא עשה ולא כלום ולא נחייב מלקות מעולם, איכא הא נמלא דאין על המלקות דין מעשה ב"ד כלל, ולא חשיבי ב"ד בזה, והולקה מן לב"ד, ואיכא הא אינלא מילתא דמה שלקה אין בזה דין מלקות, ולא חשיב חו עשה, כיון דהויא כמו חבלות בעלמא, אבל לא שהולקה בדין מלקות ובעס מלקות כלל, ולא דמיא מלקות

למיתה וממון, דהתם הרי לא בעינן שהקיום יהא ב"ד דוקא, ואיכא אפי' דאח"כ אינלא מילתא דלא הוה מחוייב מיתה וממון, ואינלא מילתא גם זה דאין על המיתה דין מיתה ב"ד ואין על הממון דין משלומין, אבל כ"ז הוא רק משום דחסר לו החיוב של מיתה, ובזה הא איכא הגוה"כ דמקרי עשה, דבהכי הא איירי קרא דזמס לעשות ולא עשה, דבכה"ג דעשה עפ"י עדות שקר מקרי עשה ומיפטר, משא"כ מלקות, דאית בה דין מסויים דגם הקיום ועשיית המלקות לריך להיות בפני ב"ד, איכא בהחמו הא נמלא דחסר מדין הקיום, דבטלה מדין מלקות, על כן שפיר ס"ל להרמב"ם, דכיון דלא מצינו ע"ז גוה"כ שיכא נקרא עשה, על כן שוב הדר דינא דכיון דבטל מינה דין מלקות שוב לא הוי עשה כלל, והוי רק זמס לעשות ולא מיפטר העדים. ונראה דגם בזה חלוק דין מלקות מדין מיתה וממון, דבמחוייבי ממון ומיתה אין החיוב אלא לחייבו בממון או במיתה, משא"כ במחוייבי מלקות עלם החיוב משוי להם להמלקות שהיא נחשבת מלקות, ובמו דחזינן דגם בכפיתו וברח מיפטר ממלקות, והיינו משום שכבר נתקיים בו ונקלה, וכן חזינן דאומדין אותו וכל שבשעת נמ"ד לא ה"י יכול לקבל שוב מיפטר מהשאר לדעת הרמב"ם ואף דבהכריא אח"כ, משום שכבר נפטר בהנמ"ד של מקלטה מלקות, וכן העדים זוממין לוקין כל המלקות, ואפי' דזה שהעידו עליו לא ה"י יכול לקבל את כל המלקות, והיינו משום דשניהם שוין דדין מלקות עליהן, ולא איכפת לן מה שזה לוקה פמות וזה לוקה יותר, אבל מ"מ מרווייכו דין מלקות עליהן, אשר מכ"ז נראה דבמלקות עלם החיוב של מלקות משוי לה לדין מלקות. ולפי' בהחמו העדים, בממון ופשות מקרי שנעשה בו שלא כדין, אשר זהו בכלל גוה"כ דכאשר זמס ולא כאשר עשה זה מקרי עשה מה שנעשה בו שלא בחיוב, משא"כ במלקות, דעלם החיוב הוא שמשוה אותן לדין מלקות, איכא בהחמו העדים נמלא דלא הויין מלקות כלל, ועל כן לא מקרי עשה, כיון דלא נעשה בו דין מלקות. ואשר על כן זהו שפסק הרמב"ם דבמלקות חייבין העדים גם בעשה וכבר נלקה הנידון, והיינו משום דלפי"מ שהחמו העדים איכא הא נמלא דעלם הקיום ה"י שלא בדין ב"ד, וגם דכיון דבטל החיוב ממילא אין בה דין מלקות כלל, ואיכא הא נמלא דבהחמו העדים לא נעשה בו דין מלקות כלל, ועל כן לעולם הוי רק זמס ולא עשה, ועל כן זהו שפסק הרמב"ם דהעדים לעולם חייבין אף בשכבר הולקה הנידון זה שהעידו עליו, וכמש"כ.

אל"א דלפי"ז הקשי, דאיכא גם כאשר זמס לא משכחת כלל בעדות של מלקות, כיון דלא יוכל להתקיים בו כלל דין מלקות, איכא הא ליכא בו גם זמס לעשות כלל, כיון דלא זממו לעשות בו מלקות, ואיכא ליפטר עדים זוממין של מלקות לגמרי גם בלא עשה, משום דליכא בה כאשר זמס לעשות. אכן הרי מבואר במכות דף ב' דעדים שהעידו על אחד שהוא בן גרושה אינן נעשין בן גרושה, משום דדרשינן ועשייתם לו ולא לורעו, וקשה דתיפוק לן דהרי לעולם לא יעשה זה שהעידו עליו בן גרושה כלל, ואיכא לא הוי זמס לעשות כלל, אלא ודאי דבדין כאשר זמס דייבין דכל שאם היתה עדותן אחת זהו מקרי זמס לעשות, ואיכא גם במלקות הדין כן דהוי זמס לעשות, דאם היתה עדותן אחת הרי ה"י חיוב מלקות גמור, אלא דהך דינא אינו רק לענין לקרותו זמס לעשות, אבל לענין עשה בעינן שיכא עשה באמת, וכיון דבאמת לאחר שהחמו העדים לא נעשה בהנידון דבר, ע"כ זהו שפסק הרמב"ם דלא מקרי עשה וחייבין העדים משום זמס לעשות, וכמש"כ.

אל"א דבעיקר הך דינא דדרשינן כאשר זמס לעשות ולא עשה יש לפיין, אם החיפוש הוא על שנעשה בו

העונש דלא מיפטרי העדים זוממין, או דעיקר הך דינא הוא דכיון דנעשה בו העונש שוב לא הוין עוד זמם לעשות, וכיון דליכא זמם לעשות על כן מיפטרי העדים, ולפיזו אם ניחא דאין עלם הפסור של העדים זוממין משום עשה, אלא משום דנעשה גורם שלא יהיו שוב זמם לעשות, איכא לריך להיות דכמו דבהדין דזמם לעשות דיינין אילו היתה עדותן אחת, כמו כן גם בעשה איכא הך גזע"כ דדיינין אילו היתה עדותן אחת, כיון דאין זה דין עשה, ורק ביטול דזמם לעשות, ולענין זמם לעשות הרי דיינין כמו שהיתה עדותן אחת, ואיכא גם ביטול הזמם לעשות כן דיינין דכיון דאילו היתה עדותן אחת אין זוממין עוד לעשות על כן טוב ליכא בכו הך דזמם לעשות ומיפטרי, ונראה דכן היא דעת הראב"ד, דכל עיקר הך דינא דכאשר זמם ולא כאשר עשה, היינו משום דנעשה נהבטל הזמם לעשות, ועל כן ס"ל דלעולם דיינין כמו שהיתה עדותן אחת, ואע"ג דלפי האמת לא הוי עשה, אבל מ"מ מקרי ביטול זמם לעשות, כיון דאם היתה עדותן אחת ג"כ ליכא זמם לעשות, ועל כן סוכר דבמלקות ג"כ מיפטרי בעשה, משום דליכא עוד זמם לעשות, וכמש"כ. והרמב"ם סוכר דהוין מרי דיניס, דבמחובא דכאשר זמם אזלין בחר עדותן כמו שהיתה אחת, ולענין הפסור דעשה בעינן עשה ממש, ועל כן במלקות דלא נעשה בו מלקות ממש שפיר מקרי כאשר זמם ולא עשה, ועל כן מייבין העדים זוממין בכל נווני אף בשכבר הולקא זה שהעידו עליו, וכמש"כ.

פריא הלוי העידו שנים שמכרו לזה ישראל והחמו

ולא היו שם עדים שנכרו הרי אלו פטורין שאפילו לא החמו לא היי זה נהרג מפני שיכול לומר עבדי מכרתי, בלא עדי נגבה אחר שהחמו עדי מכירה אפילו ראינו אותן רומזין זה את זה אין נהרגין עכ"ל, והוא בסנהדרין דף פ"ז ע"ב איך אפי עדי מכירה בנפש שהחמו אין נהרגין מתוך שיכול לומר עבדי מכרתי וכו' ודללא אהו עדי נגבה אחי למימרא ל"ג דאע"ג דאהו לבסוף ואכתי אחי למימרא ל"ג דקא מרמזי רמזי מהו דמימא רמיזא מילתא היא קמ"ל רמיזא לאו כלום הוא, אלא דהתום' עס הקשו דמ"ש מרמיזא דגבי שור המועד בב"ק דף כ"ד דמסקינן התם דקמרמזי רמזי, ומירנו דהתם מיירי ברמיזא חשובה שכל השלשה ימים בלא אלו עם אלו וקא מרמזי אבל הכא ברמיזא גרופה קמיירי דלאו מילתא היא, והכא הרמב"ם בהל"ח עס פסק בשור המועד דרמיזא מילתא היא, והכא בעדי מכירה בנפש שפסק דרמיזא לאו כלום היא, וסהם הדברים תחלק בין רמיזא גרופה לחשובה, ואיכא הרי י"ט אליב"י קושית התום', והכ"ח כהב דס"ל כאידך תירולא של התום' דשאיני ד"ג מד"ח.

והנראה לומר בזה, דהנה באתה י"ט בסוגיא גס, מה

בין עדי נגבה לפני מכירה, והלא כי היכי דעדי מכירה לחודייהו לא מנו לחייבו, ה"ג עדי נגבה לחודייהו לא מנו ג"כ לחייבו עד שיבאו עדי מכירה, ומ"ש דהני פטורין לכשיזמו והני מייבין. אולם הדבר פשוט, דעדי נגבה אף דאינהו לחודייהו לא מנו לחייבו מימא, מ"מ העידו מקלם עדות לחיוב, דלחייבו מימא תרווייהו בעינן נגבה ומכירה, והם מעידים על הנגיבה, ואיכא הרי העידו מקלם דבר הנודך לחיוב מימא, משאיכא בעדי מכירה, לפי מאי דיכול לומר עבדי מכרתי הרי אין זו עדות כלל, ורק דע"י עדי נגבה שבאו אח"כ הוא שנמלא שמכר נפש הנגבה, ונמלא דעדי נגבה הוה עדים גם על המכירה שמכר נפש הנגבה, וזהו דקאמר הגמ', דאע"ג דעדי נגבה הבאים תחלה מייבס, היינו משום דהעידו מקלם חיוב מימא, משאיכא אס בלא עדי מכירה תחלה, מתוך שיכול

לומר עבדי מכרתי איכא נמלא דהם לא העידו כלום על כן פטורים. וכן מובאר בירושלמי בב"ק פ"ז הלכה ג' וז"ל בלא עדי טביחה וכו' ואח"כ בלא עדי נגבה אמר להם הו יודעים שכבר בלא עדי טביחה ולא קבלנוט ועל ידיכם אנו מקבלים אותם ונמלאו זוממין עדי נגבה משלמין ע"י עדי טביחה, וקשה מהא דאיכא בב"ק דף כ"ד בשלש כחות של שור המועד דנמלאו זוממין כולם מלטרפין לשלם הנד העדאה, והרי גם התם לענין נד העדאה אין בעדות הראשונים כלום, ונמלא דכל החיוב נגמר ע"י כת שלשים, ומ"מ גם הראשונים מלטרפים לחיוב, ומ"ש הכא דעדי טביחה ומכירה פטורין, אלא ודאי כמו שכתבנו, דהתם מתוך שיכול לומר שורי טבחתי ומכרתי נמלא דאין בעדותן שום עדות של טביחה ומכירה, ועדי נגבה הם המעידים גם על הטביחה ומכירה, דע"י עדותן נמלא דהטביחה ומכירה היתה על שור נגבה, ונמלא דעדי נגבה מעידין גם על הטביחה ומכירה, ועל כן מייבין בכל, וזהו להדיא כמש"כ. והנה לחייב עדים זוממין אנו לריכין גני דברים, חדא דבעינן שיעידו עדותן המועלת, וכדחנן דאין העדים נעשין זוממין עד שיגמר הדין על פיהם, והב' דבעינן שיהיו זוממין לעשות, וכדאיכא בסנהדרין דף מ"א דעדי נפשה המאורסה שהחמו פטורין משום שיכולים לומר לאסרה על בעלה בלאו, הרי דאע"ג דעדותן היתה עדות נמורה לחייבה גם מימא, מ"מ העדים פטורין משום דלא כוונו לחיוב מימא, והיינו משום דהכיב בקרא כאשר זמם לעשות וגו', וכן מובאר בירושלמי שהבאנו דלריכין הכ"ד לומר להם הו יודעין שכבר בלא עדי טביחה ועל ידיכם אנו מקבלים אותם, והיינו כרי שזומו לעשות. ולפי"ז הרי מיושב היסוד מה דקאמר בגמ' דסנהדרין לא לריכא דקמרמזי רמזי מהו דמימא רמיזא מילתא היא קמ"ל דרמיזא לאו כלום הוא, וכבר הבאנו קושית התום' מהא דבב"ק איכא דמימא רמיזא לחייב גם את העדים הראשונים, ומעשה הרי ניחא, דהתם גבי שור המועד הרי נמבאר דחשיבא גם עדות הראשונים עדות נמורה על מקלם העדאה, אלא הא דפטירי הוא משום דאמרי לחייבו מני נזק בלאו, ר"ל דנהי דעדותן מועלת גם לנד העדאה, אבל הם לא כוונו לזה, ואיכא אין כאן כאשר זמם לעשות, וע"י שפיר משני הגמ' לא לריכא דקמרמזי רמזי, ויש כאן אומדנא דמוכח דכוונת גם לנד העדאה, ועל כן שפיר מייבין, משאיכא הכא בעדי מכירה שהעידו קודם עדי נגבה, דהפסור שלהם הוי משום שיכול לומר עבדי מכרתי, ואיכא נמלא דלא העידו כלל וכמש"כ, איכא שפיר קאמר הגמ' דאע"ג דקמרמזי רמזי רמיזא לאו כלום היא, ר"ל דנהי דרמיזא מוכיחה שכוונו לחייבו מימא, אבל הרי הפסור שלהם הוא משום דלא העידו כלל, וע"י לא מהניא רמיזא, וע"י שפיר קאמר בגמ' דרמיזא לאו כלום הוא, דלא מהניא רמיזא לשוי' עדות. ועל כן שפיר התם הרמב"ם בנהגן מרי דיניס דבעדי מכירה בנפש לא מהניא רמיזא ובשור המועד מהניא רמיזא, ולא חלק בין רמיזא גרופה לחשובה, וכמש"כ דבאתת מלוקין הם הנהגן הרי דיניס דרמיזא, ודוק. אכן ברמב"ם הרי מובאר כאן דינא דרמיזא לאו כלום הוא רק כשבאו עדי נגבה אחר שהחמו העדי מכירה, וכמש"כ ז"ל בלא עדי נגבה אחר שהחמו עדי מכירה אפילו ראינו אותם רומזים זא"ז אין נהרגין עכ"ל, ובבאו עדי נגבה קודם שהחמו עדי מכירה אין מובאר כלל ברמב"ם דלא מהניא רמיזא, ואיכא הרי בלא"ה לא קשה קושית התום'. אלא דדברי הרמב"ם בלא"ה תמוהים, דבהחמו עדי מכירה עוד קודם שבאו עדי נגבה, איכא מאי שייך בזה דינא דרמיזא לאו כלום היא, הרי בלא"ה מפסור, דליכא כאן נמ"ד כלל, ואין העדים נעשים זוממין עד שיגמר הדין על פיהם, וי"ט, ואולי הוא ס"ם ברמב"ם וז"ל אחר שהעידו אשר